

AFFEDİCİLİK ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE UYARLAMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI*

Hakan SARIÇAM**, Ahmet AKIN***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Berry, Worthington, O'Connor, Parrott III, & Wade (2004) tarafından geliştirilen Affedicilik Ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerini yapmaktır. Araştırmaya farklı 2 üniversiteden (289 + 388) toplam 677 üniversite öğrencisi katılmıştır. Ölçeğin psikometrik özellikleri, test-tekrar test, iç tutarlık, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ve ölçüt bağıntılı geçerlik yöntemleriyle incelenmiştir. Ölçüt bağıntılı geçerlik için Affedicilik Ölçeği ile birlikte Heartland Bağışlayıcılık Ölçeği ve Alçakgönüllülük Ölçeği kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucu KMO örneklem uygunluk katsayısı .66.6, Barlett testi χ^2 değeri 518,353 ($p < .001$, $sd = 120$) bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde orijinal formla tutarlı olarak 10 maddenin tek boyutta uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2 = 106.47$, $sd = 32$, $RMSEA = .077$, $CFI = .89$, $GFI = .95$, $AGFI = .91$, $SRMR = .062$). Ölçeğin faktör yükleri .52 ile .77 arasında sıralanmakta olup; Cronbach Alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .67 olarak bulunmuştur. Ölçüt geçerliği çalışmasında affedicilik ile Heartland affetme arasında pozitif ($r = .84$) ilişki ve affedicilik alçakgönüllülük arasında pozitif ($r = .52$) ilişki olduğu görülmüştür. Test-tekrar test korelasyon katsayısı ölçeğin bütünü için .88 olarak bulunmuş; ayrıca ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .37 ile .48 arasında sıralandığı görülmüştür. Bu sonuçlara dayanarak Affedicilik Ölçeğinin psikoloji, psikiyatri ve eğitim alanında kullanılabilir, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Affedicilik, geçerlik, güvenirlik, faktör analizi

ABSTRACT

The aim of this research is to adapt the Trait Forgivingness Scale (Berry, Worthington, O'Connor, Parrott III, & Wade, 2004) to Turkish and to examine its psychometric properties. The research was conducted on total 677 (289 + 388) university students in two mid-state university. The validity and reliability of scale was investigated by test re-test, Cronbach alpha, exploratory and confirmatory factor analysis and criterion related validity methods. and The Humility scale were used for the criterion related validity. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) measure of sampling adequacy of . 66.6 and a significant result on Bartlett's test of sphericity $\chi^2 = 518,353$ ($p < .001$, $df = 120$). Results confirmatory factor analyses demonstrated that 10 items yielded one factors as original form and that the one-dimensional model was well fit ($\chi^2 = 106.47$, $sd = 32$, $RMSEA = .077$, $CFI = .89$, $GFI = .95$, $AGFI = .91$, $SRMR = .062$). Factor loadings ranged from .52 to .77. Cronbach alpha internal consistency coefficient was found as . 67 In the concurrent validity significant relationships ($r = .84$), ($r = .52$) were

* Bu makale 3-5 Mayıs 2012 tarihlerinde İstanbul Teknik Üniversitesinde gerçekleştirilen International Counseling and Education (ICE-C 2012) Konferansında sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

** Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 43100, Kütahya, hakansaricam@gmail.com

*** Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler ABD, Sakarya, aakin@sakarya.edu.tr

found between the Trait Forgivingness Scale and The Heartland Forgiveness Scale, The Humility Scale. Test-retest reliability coefficient was .88. Corrected item-total correlations ranged from .37 to .48. Overall results demonstrated that the Humility Scale can be named as a valid and reliable instrument that could be used in the field of psychology, psychiatry and education.

Keywords: *Forgivingness, validity, reliability, factor analysis*

GİRİŞ

Affetme kavramı psikolojide geçmişten günümüze birçok araştırmacının dikkatini çekmiş ve birçok araştırmacının ilgi odağı olmuştur. Özellikle pozitif psikolojinin gelişmesiyle birlikte öznel iyi oluş kavramını yordayan tüm kavramlar derinlemesine incelenmeye başlamıştır (Elliot, 2010; Berry & Worthington, 2001) Bu kavramlardan biri olan Affedicilik (forgivingness) kavramı önceleri felsefe ve din literatüründe inceleme konusu (Çardak, 2012) iken son zamanlarda pozitif psikoloji (Berry, Worthington, O'Connor, Parrott III, & Wade, 2005), kendilik psikolojisi (self-psychology) (Bugay, 2010) ve sosyal psikolojinin de (Koutsos, Wertheim, & Kornblum, 2008; Emmons & Paloutzian, 2003) ilgi alanına girmektedir.

Felsefe ve din literatüründe ahlaki bir erdem olarak karşımıza çıkan affetme merhamet ve vicdan kavramlarıyla örtüşmektedir. Özellikle dini anlamda affedicilik ilkesi erdemlilik kavramıyla eşdeğerdir (Yolaçan, 2008; Enright & Fitzgibbons, 2000). Kişinin erdemlilik düzeyi, kendisine karşı suç işleyen bireyleri affetme oranı ile eş tutulmuştur. Yüzyıllar boyu toplumlar affetme kavramını olumlu kişilik oranlarıyla eşleştirmişlerdir. İncitilen kişinin suçluyu affetmesi merhamet ve vicdan kavramlarıyla örtüşürmektedir. Merhametli insan karşısındaki bireyi bağışlarken kin ve intikam duygularını içinde barındırmaz. Bu yönüyle affetme, din ve felsefede, ahlakla bağlantılı olarak ele alınmaktadır (Yolaçan, 2008; Emmons & Paloutzian, 2003; Enright & Fitzgibbons, 2000). Görüldüğü gibi din ve felsefe literatüründe affetme, bir zorunluluktan öte kişinin kendi tercihi bırakılmış bir durumdur. Kişi kendini inciten veya mağdur eden bireyi isterse affeder isterse affetmez. Ama affederse olumlu ilişkilerin başlamasına yol açacağından ve bireyin hem kendinde hem de suçlu da olumlu psikolojik ilişkiler yaratacağından ahlaki olarak yüksek değere sahip olacağı kanısına varılmıştır. Affetme, çok boyutlu psikolojik bir yapı olarak birçok düzey içerisinde tanımlanmıştır. Affetme düzeyleri; kişisel affetme (kendini affetme), kişilerarası affetme (diğerini affetme), ortak (communal) affetme (bir toplulukta etnik grupların birbirini affetmesi), ulus içindeki toplulukları affetme (bir ülkede farklı toplulukların birbirini affetmesi) ve uluslararası affetme (farklı ulusların birbirini affetmesi) olarak verilmektedir (Hepp-Dax, 1996). Psikodinamik yaklaşıma göre affedicilik öfkeden, saldırganlıktan vazgeçip yerine merhamet ve iyilikseverlik duygularını koyma çabalarıdır. Psikodinamik yaklaşımı benimseyen araştırmacılara göre ise affediciliğin altında yatan en gizil güç sevmeye ve farkında olunmayan bağlılık ilkesidir. Bu bakış açısı, zarar verene karşı daha olumlu ve hatta sevgi dolu duyguları içermektedir (Scobie & Scobie, 1998). Piderman'a (2010) göre ise affedicilik kinin ve acının uzaklaştırılması, kızgınlık ve intikam düşüncelerinden uzaklaşmaya karar verilmesidir. Araştırmacılar affedicilik üzerinde çalışırken kavramı üç boyuta ayırmışlardır; birinci boyut belirli bir olay karşısında belli bir kişiye yönelik kaba-

hat-odaklı affedicilik, ikinci boyut geçmişte yaşanmış bir olay karşısında belli bir kişiye yönelik önemini kaybetmeden kaynaklı affedicilik ve üçüncü boyut kişilik mizacı olarak sürekli affediciliktir (Berry ve diğerleri, 2005; Toussaint & Webb, 2005).

Affetmenin süreç modeli psikolojik terapilerde de sık sık kullanılır (Hargrave & Sells 1997). Danışanlar zaman zaman aralarındaki uyum problemini çözmek amacıyla danışana başvururlar. Danışman kişiler arası problemi çözmek için zaman zaman affetme terapilerini kullanır. Çünkü affetme kavramı karşılıklı sevmeye, iyi niyet göstergesi olarak kabul edilir. Bu iyi niyetin ortaya çıkması bireyler arasındaki uyum problemlerinin halledilmesini kolaylaştırır. İlişkilerde temeli teşkil eden sorun bu modele göre incinme veya suç kavramıyla ele alınır. Ortada bir suç vardır ve bu durum ilişkiyi olumsuz etkiler. Bu durumun ortadan kaldırılması için affedicilik kavramının oluşturulması gereklidir. Suçun düzeyi ne olursa olsun sonucunda bir affetme durumu olmalıdır (Akt. Çardak, 2012; Taysi, 2007). Birçok araştırma gösteriyor ki affedicilik, bağlanma (Kachadourian, Fincham, Davila, 2004), ruminasyon, öfke, stress (Harris, Luskin, Norman, Standard, Bruning, Evans, 2006), empati, psikolojik iyi oluş ve hayat doyumu ile yakından ilişkilidir.

Berry ve diğerleri (2005) affediciliği kişiliğin bir boyutu olarak değerlendirerek psikolojik süreç olarak incelemiş, bireylerin affedicilik düzeyini ölçmek için Affedicilik Ölçeğini geliştirmiştir. Ülkemizde artan aile içi şiddet olayları, kavgalar, boşanmalar affedicilik merkezli eğitim ve terapi programlarının yaygınlaştırılmasını ihtiyaç haline getirmektedir. Bu yüzden affedicilik düzeyini belirlemek için ölçme araçlarının olması bu hedefi bir nebze de olsa kolaylaştıracaktır. Bu araştırmanın amacı Affedicilik Ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir.

YÖNTEM

Çalışma grubu

Bu araştırma iki ayrı üniversitede öğrenim gören toplamda 677 (289 + 388) üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Öğrencilerin 133'i din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği, 81'i fen bilgisi öğretmenliği, 124'i okul öncesi öğretmenliği, 144'ü psikolojik danışmanlık ve rehberlik, 87'si sınıf öğretmenliği, 79'i sosyal bilgiler öğretmenliği bölümlerinde öğrenim görmektedir. Yaşları 18 ile 35 yaş arasında değişmekte ve yaş ortalaması 23.3 olan öğrencilerin 325'i (% 50.1) erkek ve 323'si (% 49.9) kız öğrenciden oluşmaktadır.

Kullanılan ölçme araçları

Çalışmada veri toplamak amacıyla Affedicilik Ölçeğinin yanı sıra ölçüt (uyum) geçerliliği için Heartland Affetme Ölçeği ile Alçakgönüllülük Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca demografik bilgilere ulaşmak için Kişisel Bilgi Formu dağıtılmıştır.

Heartland Affetme Ölçeği (Heartland Forgiveness Scale): Thompson, Snyder, Hoffman, Michael, Rasmussen, & Billings (2005) tarafından geliştirilen Bugay ve Demir (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Heartland Affetme Ölçeği 18 maddelik, 7'li Likert tipi ve 3 alt boyuttan oluşan bir ölçme aracıdır. Heartland Affetme Ölçeği Ölçeğin kendini, başkalarını ve durumu affetmek üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin alt testleri için Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayı değerleri sırasıyla kendi affetme için, .64; başkalarını affetme için, .79 ve durumu affetmek için, .76, ölçeğin toplam puanı için .81 olarak bulunmuştur. Ayrıca yapılan bir seri Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin 18 madde ve kendini affetme, başkalarını affetme ve durumu affetme olmak üzere

3 faktörden oluşan formu için tanımlanan modelin, araştırma verisine $GFI = .92$, $AGFI = .90$, $RMSEA = .06$ yeterli düzeyde uyum sergilediği görülmüştür.

Alçakgönüllülük Ölçeği (Humility Scale): Elliot (2010) tarafından geliştirilen Akın, Gediksiz, Akın (2012) Türkçeye uyarlanan Alçakgönüllülük 13 Maddeden ve 4 alt boyuttan oluşan 5'li Likert tipi bir ölçme aracıdır. 289 üniversite öğrencisinde elde edilen verilere uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucu KMO örneklem uygunluk katsayısı $.714$, Barlett testi χ^2 değeri $478,827$ ($p < .001$, $sd = 78$) bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliği için 359 üniversite öğrencisinden elde edilen verilere uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde orijinal formla tutarlı olarak 13 maddenin dört boyutta uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2 = 153.37$, $sd = 56$, $RMSEA = .069$, $CFI = .91$, $IFI = .91$, $GFI = .94$, $SRMR = .080$). Ölçeğin faktör yükleri $.29$ ile $.58$ arasında sıralanmakta olup; Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları açıklık alt boyutu için $.63$, kendinden vazgeçme alt boyutu için $.67$, alçakgönüllülükle kendini değerlendirme alt boyutu için $.72$, diğerlerine odaklanma alt boyutu için $.79$ olarak bulunmuştur. Ölçüt geçerliği çalışmasında alçakgönüllülük ile affedicilik arasında pozitif ($r = .52$) ilişki olduğu görülmüştür. Test-tekrar test korelasyon katsayısı ölçeğin bütünü için $.63$ olarak bulunmuş; ayrıca ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının $.33$ ile $.53$ arasında sıralandığı görülmüştür. Her bir maddenin puanları 1 ile 5 arasında değişmektedir. 1., 2., 3., 4., 5., 6. maddeler puanlanırken ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan ise 60'tır. Bu sonuçlara dayanarak Alçakgönüllülük Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

İşlem

Affedicilik Ölçeğinin uyarlama çalışması için ölçeği geliştiren Berry, J.W. ile e-mail yoluyla iletişim kurulmuş ve ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin alınmıştır. Ölçeğin Türkçeye çevrilme süreci belli aşamalardan oluşmaktadır. Öncelikle ölçek İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Filoloji bölümü mezunu 5 dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiş ve daha sonra bu Türkçe formlar tekrar İngilizceye çevrilerek İngilizce ve Türkçeyi bilen 23 kişiye uygulanarak iki form arasındaki tutarlılık incelenmiştir. Yine aynı öğretim üyeleri elde ettikleri Türkçe formlar üzerinde tartışarak anlam ve gramer açısından gerekli düzeltmeleri yapmış ve denemelik Türkçe form elde edilmiştir. Son aşamada bu form, psikolojik danışma ve rehberlik ve ölçme ve değerlendirme alanındaki 2 öğretim üyesine incelenilerek görüşleri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Hazırlanan Türkçe form çoğaltılarak üniversite öğrencilerine gerekli açıklama yapıldıktan sonra uygulanmış ve formlar toplanarak, verilerin bilgisayar ortamına aktarılması sağlanmıştır. Affedicilik Ölçeğinin yapı geçerliği için elde edilen verilere açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. AFA çok sayıda değişkenden (maddeden) bu değişkenlerin birlikte açıklayabildikleri az sayıda tanımlanabilen anlamlı yapılara ulaşmayı hedefler (Büyüköztürk, 2011). DFA ise kuramsal bir temele dayanarak çeşitli değişkenlerden oluşturulan faktörlerin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirme amacıyla kullanılır. Yani DFA'da önceden belirlenmiş ya da kurgulanmış bir yapının toplanan verilerle ne derece doğrulandığı incelenmektedir (Sümer, 2000; Yılmaz ve Çelik, 2009; Şimşek, 2007). Bu çalışmada AFA uygulanmasının nedeni Affedicilik Ölçeğinin orijinal formunun Türk üniversite öğrencileri üzerinde uygulanıp uygulanmayacağını ve Türk öğrenciler üzerindeki yapısını açığa çıkarmak, DFA kullanılmasının nedeni orijinal formun faktör yapısının eğitim fakültesinde okuyan Türk öğrenciler üzerinde doğrulanıp

doğrulanmadığını incelemektir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2004). Uyum indekslerinde genelde olduğu gibi GFI, CFI, NFI, RFI ve IFI için $> .90$, RMR için $p < .05$ ölçüt olarak alınmıştır (Hu & Bentler, 1999). Ortalama ve toplam puanlar arasındaki ilişkileri tespit etmek için Pearson Momentler Korelasyon Analizi uygulanmış; anlamlılık (önem) düzeyi (α) olarak $p < .01$ kriter olarak alınmıştır. Affedicilik Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik analizleri için SPSS 17 ve LISREL 8.54 programları kullanılmıştır.

BULGULAR

Dilsel eşdeğerlik

İngilizce ve Türkçeyi çok iyi bilen 23 kişinin İngilizce form puanları ile Türkçe form puanları arasındaki korelasyon katsayısı $r = .81$ ($p < .01$) olarak bulunmuş ve sonuçlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. *Orjinal form ile Türkçe form arasındaki ilişkiye yönelik Pearson Momentler Korelasyon Analizi sonuçları*

Uygulama	N	\bar{X}	Standart sapma	r
Türkçe form	23	29.17	4.83	.81**
İngilizce form	23	30.65	3.14	

** $p < .01$

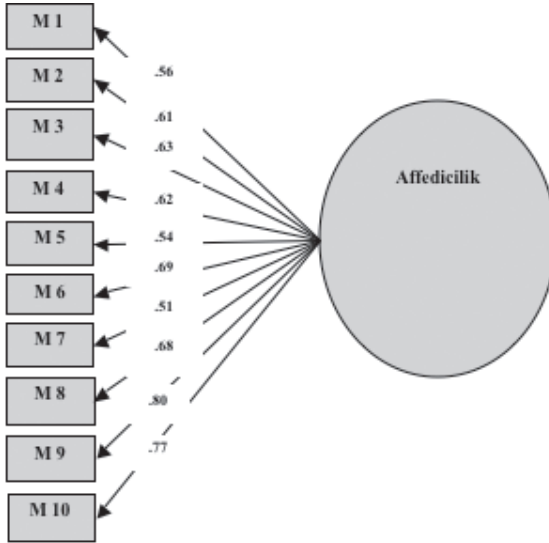
Yapı Geçerliliği

Ölçeğin yapı geçerliliği için öncelikle orta dereceli bir üniversitenin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 289 öğrenciden elde edilen verilerin, faktör analizine uygunluğunu tespit etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış ve Barlett Sphericity testi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu için KMO .60’den yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması gerekmektedir (Tabachnick & Fidell, 2007; Büyüköztürk, 2011). Yapılan analiz sonucu KMO örneklem uygunluk katsayısı .66.6, Barlett testi χ^2 değeri 518,353 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin üniversite öğrencilerinden oluşan çalışma grubunda faktör yapısını ortaya koymak üzere açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. AFA yapılırken ölçeğin orijinali ile uyumlu tek faktörlü bir yapı elde etmek amaçlandığı için, temel bileşenler tekniği ile oblik döndürme faktör çözümlemesi sonuçları tek faktörle sınırlandırılmıştır. Analiz sonucunda faktör yükleri .52 ile .77 arasında değişmekte olup toplam varyansın %59,22 sini açıklamaktadır ve sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. AFA faktör yük ve varyans değerleri

Madde	Faktör yükleri
1	,54
2	,53
3	,57
4	,55
5	,52
6	,61
7	,50
8	,61
9	,77
10	,72
%59,22	

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA): Affedicilik Ölçeğinin yapı geçerliği için orta dereceli farklı bir üniversitenin eğitim fakültesinde okuyan 388 öğrenciden elde edilen verilere uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde tek boyutlu modelin uyum indeksi değerleri: $\chi^2 = 106.47$, $\nu = 32$; $\chi^2 / \nu = 3.33$, $RMSEA = .077$, $CFI = .89$, $GFI = .95$, $AGFI = .91$, $SRMR = .062$ ($p < .05$) olarak bulunmuştur. RMSEA için ise .08 kabul edilebilir uyum, ve .05 mükemmel uyum değeri olarak kabul edilmiştir (Brown & Cudeck, 1993). Ölçeğe ait path analizi yapılmış ve sonuçlar Şekil 1.'de verilmiştir.

Şekil 1: Affedicilik Ölçeği'ne İlişkin Path Diagramı

Ölçüt geçerliliği: Ölçeğin ölçüt geçerliği çalışmasında affedicilik ile affedicilik ile Heartland affetme arasında pozitif ($r = .84$), alçakgönüllülük (humility) arasında pozitif ($r = .53$) ilişki olduğu görülmüştür.

Güvenirlilik

Affedicilik Ölçeğinin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlilik katsayısı .67 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin test-tekrar test güvenirliliği için ölçek 21 gün ara ile aynı çalışma grubundan 71 kişiye tekrar uygulandığında, iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı $r = .88$ olarak bulunmuş ve sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. *Affedicilik Ölçeğinin ilk ve ikinci uygulamalar arasındaki ilişkiye ait Pearson Momentler Korelasyon Analizi sonuçları*

Uygulama	N	X	Standart sapma	r
İlk uygulama	71	29.17	4.83	
İkinci uygulama	71	30.48	3.56	.88**

** $p < .01$

Madde analizi

Yapılan madde analizi sonucunda ölçeğin düzeltilmiş madde-bütün korelasyonları .37 ile .48 arasında sıralanmaktadır. Ayrıca toplam puanlara göre belirlenmiş %27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farklara ilişkin t (sd= 286) değerlerinin ise 1.98 ile 5.57 ($p < .05$) arasında değiştiği görülmüştür. Bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. *Düzeltilmiş Madde-bütün korelasyon değerleri*

Madde No	Düzeltilmiş madde-bütün korelasyonları
1	.33
2	.34
3	.44
4	.42
5	.41
6	.40
7	.43
8	.50
9	.53
10	.66

$p < .05$

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin affedicilik (trait forgiveness) düzeylerini belirlemeye yönelik Affedicilik Ölçeğini (Trait Forgivingness Scale) Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Affedicilik Ölçeğinin geçerliği, yapı geçerliliği, ayırt

edici geçerlik ve benzer ölçek geçerliği ile belirlenmiştir. Yapı geçerliliği için uygulanan faktör analizi sonucunda ölçeğin tek boyutlu olarak kabul edilebilir uyum verdiği görülmüştür. Bununla birlikte açıklanan varyans oranının %30' un üzerinde olmasının davranış bilimlerinde ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında yeterli görüldüğü (Büyüköztürk, 2011) düşünüldüğünde, ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığı görülmektedir. Ayırt edici geçerlik çalışması sonucunda ölçekte yer alan 10 maddenin alt grupla üst grubu birbirinden anlamlı düzeyde ayırt ettiği görülmüştür. Benzer ölçek geçerliği (ölçüt geçerliği) çalışması sonucunda ise ölçeğin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır. Bu üç geçerlik çalışmasından elde edilen sonuçlar, araştırma literatüründe önerilen ve kabul edilebilir aralıklar arasında bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2011). Affedicilik Ölçeğinin güvenilirlik çalışmaları sonuçlarına bakıldığında ise Cronbach-alfa, madde bütün korelasyonu katsayıları ile test-tekrar test yöntemiyle elde edilen korelasyon katsayılarının kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Affedicilik Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgular, Türkçe'ye uyarlanan 10 maddelik ölçeğin üniversite öğrencilerinin affedicilik düzeylerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmek amacıyla kullanılabileceğini göstermektedir. Cevaplama sistemi her ifade için ("1" Hiç katılmıyorum- "5" Tamamen katılıyorum) arasında 5'li Likert şeklindedir. Her bir maddenin puanları 1 ile 5 arasında değişmektedir. 1., 2., 3., 4., 5., 6. maddeler puanlanırken ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan ise 50'tir. Ölçekte 1., 3., 6., 7., 8. maddeler ters puanlanmaktadır.

Affedicilik Ölçeğinin bireylerin affedicilik düzeyleri ile ilgili bilgi vermesinin yanı sıra yapılacak psikolojik danışma ve terapi uygulamalarına da birçok kolaylık oluşturmasıyla birlikte özellikle yakın ilişkilerde yaşanan sorunların çözümünde, kişiler arası çatışma problemlerinin azaltılmasında, dini ve felsefi anlamda affedicilik, ahlak, hoşgörü ve erdemliliğin tanımlanmasında ve kültürler arası affedicilik düzeylerini tespit etme çalışmalarında Affedicilik Ölçeğinin katkısı olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma üniversite öğrencilerinden elde edilen verilerle yürütülmüştür, fakat ölçeğin psikometrik özelliklerinin farklı çalışma gruplarıyla incelenmesi son derece önemlidir. Ayrıca, ölçeğin özgecilik, empatik eğilim, benlik saygısı düzeylerini belirleyen geçerli ve güvenilir ölçme araçlarıyla ilişkisine bakılabilir.

KAYNAKÇA

- Berry, J.W., Worthington, E.L., Jr., O'Connor, L., Parrott, L. III, & Wade, N.G. (2005). Forgiveness, vengeful rumination, and affective traits. *Journal of Personality*, 73(1), 183-226.
- Berry, J. W., & Worthington, E.L., Jr., (2001). Forgiveness, relationship quality, stresswhile imagining relationship events, and physical and mental health. *Journal of Counseling Psychology*, 48, 447-455.
- Browne, M.W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136-162). Newbury Park, CA: Sage.
- Bugay, A. (2010). Investigation of social-cognitive, emotional and behavioral variables as predictors of self-forgiveness. PhD Thesis. Middle East Technical University. Ankara, Turkey.

- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çardak, M. (2012). Affedicilik Yönelimli Psiko-Eğitim Programının Affetme Eğilimi, Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Psikolojik İyi Oluş, Sürekli Kaygı ve Öfke Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Elliott, J. C. (2010). *Humility: Development and analysis of a scale*. PhD diss., University of Tennessee, Knoxville.
- Emmons, R. A., & Paloutzian, R. F. (2003). The psychology of religion. *Annual Review of Psychology*, 54, 377–402. DOI: 10.1146/annurev.psych.54.101601.145024.
- Emmons, R. A. (1999). Religion in the psychology of personality: An introduction. *Journal of Personality*, 67, 873-888.
- Enright, R. D. & Fitzgibbons, R. P. (2000). *Helping clients forgive: An empirical guide for resolving anger and restoring hope*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Hargrave, T. D. ve Sells, J. N. (1997). The development of a forgiveness scale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 23, 41-62.
- Harris, A. H. S., Luskin, F., Norman, S. B., Standard, S., Bruning, J., Evans, S., et al. (2006). Effects of a group forgiveness intervention on forgiveness, perceived stress, and trait-anger. *Journal of Clinical Psychology*, 62, 715-733.
- Hill, E. W. (2001). Understanding forgiveness as discovery: Implications for marital and family therapy. *Contemporary family therapy*, 23 (4), 363- 384.
- Hu, L. T., & Bnetler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Kachadourian, L., Fincham, F. D., Davila, J. (2004). The tendency to forgive in dating and married couples: The role of attachment and relationship satisfaction. *Personal Relationships*, 11, 373-393.
- Koutsos, P., Wertheim, E. H., Kornblum, J. (2008). Paths to interpersonal forgiveness: The roles of personality, disposition to forgive and contextual factors in predicting forgiveness following a specific offence. *Personality and Individual Differences*, 44, 337-348.
- Piderman, K. M. (2010). *Forgiveness: How to let go of grudges and bitterness*. <http://clarkschapel.org/Forgiveness.pdf> 05.09.2012 tarihinde erişilmiştir.
- Scobie, E. D. & Scobie, G. E. W (1998). Damaging events: The Perceived Need for Forgiveness. *Journal of the Theory of Social Behaviour*, 28, 373-401.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler ve Lisrel Uygulamaları*. Ekinoks Yayınları, Ankara.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tangney, J. P. (2000). Humility: theoretical perspectives, empirical findings and directions for future research. *J. Soc. Clin. Psychol.* 19, 70–82.
- Taysi, E. (2007). İkili ilişkilerde bağışlama: İlişki kalitesi ve yüklemelerin rolü. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi: Ankara.

- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., & Billings, L. S. (2005). Dispositional forgiveness of self, others, and situations. *Journal of Personality*, 73, 313-359.
- Toussaint, L. & Webb, J. R. (2005). Theoretical and empirical connections between forgiveness, mental health, and well-being. In E. L. Worthington, Jr. (Ed.), *Handbook of forgiveness*. New York: Brunner-Routledge.
- Yılmaz, V., & Çelik, H. E. (2009). *Lisrel ile Yapısal Eşitlik Modellemesi-I: Temel Kavramlar, Uygulamalar, Programlama*. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Yolaçan, S. (2008). *Erdemin Dili Affedicilik*. İstanbul:Erkam Yayınları.